

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Linguistica 15 (2020)

ISSN 2083-1765

DOI 10.24917/20831765.15.7

Tom dedykowany Pani Profesor Elżbiecie Rudnickiej-Firze

Ewa Horyń

ORCID 0000-0001-5549-5977

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków

Ewa Zmuda

ORCID 0000-0001-7858-2643

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków

Elżbieta pod Wawelem.

Funkcjonowanie imienia w antroponimii i kulturze krakowskiej

Słowa kluczowe: etymologia, antroponimia, *Elżbieta*, Kraków

Keywords: etymology, anthroponymy, *Elisabeth*, Cracow

Imię *Elżbieta* do Polski przyszło wraz z chrześcijaństwem (por. Panuś 2007: 18). Pochodzi od teoforycznego hebrajskiego imienia *Elisheba*, interpretowanego jako 'Bóg moją przysięgą', 'mój Bóg jest doskonałością' lub 'poświęcona Bogu' (por. Bocian 1995: 120; Grzenia 2006: 111; zob. też Fros, Sowa 2005: 141).

W źródłach polskich poświadczono jest od wieku XII. „Najstarsze są formy niespolszczone lub spolszczone słabo: *Helisabeth* (forma łacińska, 1198), *Elisabeth* (forma łacińska, 1222), *Elsebeth* (forma niemiecka, 1307), podobne zapisy występują jeszcze w XV wieku” (Grzenia 2006: 111). Można odnaleźć także takie formy tego imienia, jak: *Elżbieta* (od 1393 roku), *Elizabeta*, *Elźbiejta*, *Alźbieta*, *Helźbieta*, *Helźbiejta*, *Alźbjeta*, *Elizabeta*, *Heliżabeta*, *Alizabeta*, *Elzabeth*. Na przestrzeni wieków spotyka się też różne formy deminutywne i hipokorystyczne tego antroponimu: *Bieta*, *Bietka*, *Elza*, *Elze*, *Eliza*, *Zbieta*, *Elźka*, *Elunia*, *Elźunia*, *Hala*, *Halka*, *Halszka*, *Halźka*, *Żbieta*, *Elka*, *Elusia*, *Ela*, *Elźbietka* (zob. Fros, Sowa 2005: 141; Grzenia 2006: 111).

Na podstawie publikacji Szanownej Jubilatki, możemy prześledzić funkcjonowanie imienia *Elżbieta* w Krakowie w wiekach od XVI do XVIII¹ (Rudnicka-Fira 2013). We wszystkich trzech stuleciach antroponim *Elżbieta* należał do najpopularniejszych imion żeńskich, zawsze plasował się w pierwszej dziesiątce listy rangowej.

W wieku XVI imię *Elżbieta* należało do jednych z bardziej popularnych imion i utrzymało się na 9 miejscu listy rangowej (98 wystąpień w wariantach *Elizabeta*, *Elizabeta*, *Zabeta*). Co ciekawe, patrząc na zróżnicowanie wiekowe nosicielek tego imienia, jest to imię popularne zarówno wśród nosicielek z pokolenia starszego (ranga 9 – 64 nosicielek), jak i młodszego (wzrost pozycji do rangi 3 –

¹ Należy pamiętać, że *Elżbieta* należała również do najpopularniejszych imion w okresie staropolskim (Skulina 1986/1987: 254).

34 nosicielki). Z badań Jubilatki wynika również, że imię *Elżbieta* w tym okresie należy do najbardziej popularnych nie tylko w Krakowie, ale w ogóle w Polsce².

W XVII wieku imię *Elżbieta* również znalazło się w pierwszej dziesiątce najczęściej występujących imion w Krakowie (8 ranga, 219 nosicielek). Imię to w XVII wieku wystąpiło w wariantach: *Elisabeth*, *Elisabetha*, *Helizabet*, *Elizabeta*, *Elżbieta*. Również w tym stuleciu, patrząc na zróżnicowanie wiekowe nosicielek, widać, że imię *Elżbieta* jest bardzo popularne zarówno wśród imion kobiet z pokolenia starszego (8 ranga, 187 nosicielek), jak i dziewczynek (7 ranga – 32 nosicielki).

W kolejnym wieku można zaobserwować utrzymującą się stałą popularność imienia *Elżbieta*. Wystąpiło ono u 138 nosicielek i uplasowało się na 7 miejscu listy rangowej. W XVIII wieku odnotowano następujące warianty: *Elisabeta*, *Helisabeth*, *Elisabetha*, *Elżbieta*. Warto odnotować, że przy dość dużej przebudowie systemu najpopularniejszych imion w wieku XVIII w porównaniu do wieków poprzednich, imię *Elżbieta* utrzymało swoją wysoką pozycję i to zarówno wśród nosicielek pokolenia starszego (6 ranga – 126 nosicielek), jak i młodszego (4 ranga – 12 nosicielek).

Można także podkreślić, że – według badań Jubilatki – imię *Elżbieta* należało w dobie średniopolskiej także do grupy najczęściej nadawanych imion drugich. Warto porównać te dane ze współczesną popularnością imienia *Elżbieta*. Według danych zamieszczonych przez Kazimierza Rymuta w *Słowniku imion współcześnie w Polsce używanych* (1995: 112), imię *Elżbieta* w województwie krakowskim³ nosiło 16 816 kobiet (na 655 119 kobiet zamieszkujących to województwo, a więc 2,6%). Wystąpiły również warianty tego imienia w Krakowie: 7 razy *Elizabeth*, raz *Elizabet*, raz *Elizabetta*.

Natomiast, według danych udostępnionych przez Ministerstwo Cyfryzacji za rok 2018 dla województwa małopolskiego⁴, imię *Elżbieta* w Krakowie i okolicach nie należy współcześnie do imion popularnych. W roku 2018 zostało nadane w Małopolsce 18 razy i uplasowało się na 91 miejscu (ranga 91). W analizowanych danych z 2018 r. wystąpił także wariant *Elizabeth* (imię to zostało nadane w Małopolsce dwa razy). Widać więc wyraźny spadek popularności tego imienia na przestrzeni wieków.

W krakowski obraz imienniczy *Elżbieta* wpisuje się także jako część onomastykonu zakonnego⁵. Jako imię zakonne⁶ wystąpiło już w XVI wieku i znajduje wśród krakowskich imion zakonnych poświęcenia do wieku XX.

² Autorka porównała korpusy materiałowe z Krakowa, Kielc, Bytomia, Olesna i imię *Elżbieta* znalazło się w gronie pięciu najpopularniejszych imion, obok *Anny*, *Katarzyny*, *Jadwigi* i *Agnieszki* (Rudnicka-Fira 2013: 59).

³ Według starego podziału województw.

⁴ <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/najpopularniejsze-imiona-dla-dziewczynek-2018-woj-malopolskie> [dostęp: 31.01.2020].

⁵ W celu zbadania funkcjonowania imienia *Elżbieta* jako imienia zakonnego w Krakowie, przeanalizowano imiona zakonne z następujących krakowskich zakonów: augustianek, bernardynek, wizytek, dominikanek, karmelitanek bosych, prezentek.

⁶ „Termin *imię zakonne* rozumiem jako indywidualną nazwę własną osobową nadaną przez władze zakonne osobie wstępującej do nowicjatu (bez porozumienia przez osobę nominowaną

W XVI wieku imię *Elżbieta* jako imię zakonne w Krakowie wystąpiło raz w zakonie ss. augustianek⁷. W wieku XVII imię to zarejestrowano już 12 razy: dwukrotnie w zakonach augustianek, dominikanek⁸ i bernardynek⁹, natomiast trzy razy w zakonach wizytek¹⁰ oraz karmelitanek bosych¹¹. W wieku XVIII wystąpiło 7 razy: po razie w zakonach bernardynek, dominikanek i prezentek¹² oraz po 2 razy w zakonach karmelitanek bosych i wizytek. W wieku XIX imię *Elżbieta* straciło na popularności w krakowskich zakonach w porównaniu do wieków poprzednich, wystąpiło w analizowanych spisach tylko 3 razy: po razie w zakonach bernardynek, wizytek i prezentek. W pierwszej połowie XX¹³ wieku wystąpiło 2 razy w zakonie karmelitanek bosych¹⁴.

Wieloimienność, która jest cechą imion zakonnych (Zmuda 2019: 24), da się również zauważyć w wyekscerpowanym materiale imienniczym. Imię *Elżbieta* jako imię zakonne w analizowanych spisach wystąpiło jako imię pierwsze i jedyne (bernardynki, dominikanki, augustianki, prezentki), jako imię pierwsze z dwóch nadanych (*Elżbieta Albina* – wizytki), jako imię pierwsze wraz z predykatem¹⁵ (*Elżbieta od Nawiedzenia NMP*, *Elżbieta od Najświętszego Sakramentu*,

lub po uzgodnieniu z nią). Nowa nazwa miała identyfikować oraz podkreślać duchowość, a także reprezentuje osobę przez całe życie (wyjawszy akty o charakterze administracyjno-prawnym, w których obowiązuje identyfikacja świeckim imieniem, nadanym na chrzcie, i nazwiskiem) i stanowi znak, z którym dana osoba się utożsamia w szczególny sposób” (Zmuda 2015b: 138; szerzej zob. Zmuda 2019: 18 i n.).

⁷ Klasztor założony ok. 1565 roku (jako datę oficjalną podaje się 1583) przy kościele i klasztorze Augustianów, istnieje do dzisiaj. Archiwum zgromadzenia znajduje się częściowo w klasztorze, a częściowo w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Krakowie.

⁸ Klasztor pw. Matki Boskiej Śnieżnej, ufundowany w 1621 r. Imiona pochodzą ze spisu sióstr zgromadzenia przechowywanego w Archiwum Dominikanek na Gródku w Krakowie. Do analizy włączono również imiona z Domu Większego oraz Domu Mniejszego dominikanek tercjarek, wspólnoty założonej przy krakowskim klasztorze dominikanów.

⁹ Klasztor bernardynek u św. Agnieszki założony w 1453 r.; klasztor bernardynek u św. Józefa założony w 1646 r. oraz wspólnota tercjarek – bernardynki u św. Kolety – istniejąca od ok. 1465 do 1823 r.; spisy zakonne znajdują się w Archiwum Bernardynek u św. Józefa.

¹⁰ Klasztor pw. Św. Franciszka Salezego, założony w 1681 r. Imiona zaczerpnięte ze spisu zakonne przechowywanego w Archiwum Wizytek Krakowskich.

¹¹ Imiona pochodzą ze spisu sióstr karmelitanek bosych z klasztoru u św. Marcina, pierwszego polskiego klasztoru karmelitanek bosych, klasztoru pw. Św. Teresy od Jezusa i Jana od Krzyża na Wesołej w Krakowie (jedeny klasztor, który nie uległ kasacji i istnieje do dziś od 1725 r.). Imiona zaczerpnięte ze spisu przechowywanego w archiwum w klasztorze na Wesołej w Krakowie.

¹² Zgromadzenie pw. Ofiarowania Matki Bożej istnieje od 1621 r., sióstr było jednak mało i istniało ryzyko zamknięcia klasztoru, odrodzenie nastąpiło w 1698 r. Imiona pochodzą ze zbioru s. Małgorzaty Borkowskiej.

¹³ Ze względu na zmianę charakteru nadawania imion zakonnych w drugiej połowie XX wieku i fakt częstego wówczas pozostawiania już przy imieniu chrzestnym, tego okresu nie obejmowałyśmy analizą (zob. więcej Zmuda 2019).

¹⁴ Wszystkie imiona sprawdzone zostały i uzupełnione ze spisem zawartym w *Leksykonie zakonnicy polskich epoki przedrozbiorowej*, t. II: *Polska Centralna i Południowa* (2005).

¹⁵ „Termin predykat jest znany i stosowany w zakonach na oznaczenie tej części imienia, która ma jakby zastąpić nazwisko lub dopełnić treściowo imię” (Zmuda 2015a: 146). Według S. Sochackiej, predykaty to: „dodatkowe określenia pełniące funkcję deskrypcji jednostkowych.

Elżbieta od św. Eliasza, Elżbieta od Trójcy Świętej – karmelitanki bose), jako imię pierwsze wraz z drugim imieniem i predykatem (*Elżbieta Barbara od św. Jana Chrzciciela, Elżbieta Regina od NMP Różańcowej* – karmelitanki bose); jako imię drugie (*Maria Elżbieta, Krystyna Elżbieta, Franciszka Elżbieta, Agnieszka Elżbieta* – wizytki).

Imię *Elżbieta* jako imię zakonne jest imieniem zaczerpniętym z istniejącego zasobu imion żeńskich¹⁶ i motywowane jest imieniem biblijnej Elżbiety¹⁷. W przypadku imion z predykatem potwierdzeniem owej motywacji, może być współwystępowanie z tym imieniem predykatu *od św. Jana Chrzciciela*, a także predykatów o treściach mariologicznych czy też współwystępowania imienia *Maria*, wówczas bowiem całe imię staje się znakiem / symbolem wydarzenia biblijnego i swoją treścią odsyła do konkretnych obrazów biblijnych (dotyczących poczęcia przez Elżbietę św. Jana Chrzciciela [Łk 1, 5-25] czy wizyty NMP u krewnej Elżbiety [Łk 1, 39-56]).

Imię *Elżbieta* stanowi również bazę do tworzenia nazwisk. Kazimierz Rymut w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* (1993: 24) wyszczególnia antroponimy motywowane tym imieniem. Są to: *Elżbieciak* (371), *Elak* (221), *Elżbieta* (1), *Elźbierciak* (0). Spośród nich jedynie nazwisko *Elżbieciak* (*Elźbierciak*) poświadcza w dawnym województwie krakowskim (7 razy).

Według *Internetowego słownika nazwisk w Polsce*, obecnie mamy 390 nosicieli nazwiska *Elżbieciak*, w tym **196** stanowią kobiety, **194** – mężczyźni¹⁸. W Małopolsce zarejestrowano najwyższą frekwencję – 191 nosicieli. Biorąc pod uwagę liczbę użytkowników tego nazwiska, zauważyć się godzi, że zajmuje ono pierwszą rangę w Polsce wśród nazwisk derywowanych od imienia *Elżbieta*¹⁹.

Poniżej przedstawiamy geografie nazwiska w Polsce²⁰:

W rozumieniu osób duchownych to tajemnice wskazujące na szczególne nabożeństwo do osób świętych, zwracające uwagę na cnoty i charyzmaty” (Sochacka 2003: 247).

¹⁶ Żeńskie imiona zakonne można podzielić na dwie grupy pochodzące od nazw własnych (tu wybrane z istniejącego zbioru onimów; formacje od istniejących już imion żeńskich, tworzone od imion męskich, a także tworzone od innych nazw własnych) oraz od apelatywów (zob. Zmuda 2019: 53).

¹⁷ Oczywiście, mówiąc o motywacji, mówimy jedynie o swoistej rekonstrukcji możliwych motywów. Według Skuliny: „Ustalenie motywów, które decydowały o popularności niektórych imion, a następnie o zmianach zachodzących w całym ich zasobie, jest dla historyka antroponimii znacznie trudniejsze niż dla badacza współczesnego imiennictwa” (Skulina 1988: 55). W oparciu o wiedzę o charakterze zgromadzeń zakonnych oraz rozmowy ze współcześnie żyjącymi zakonnicami z badanych zgromadzeń można poczynić założenia dotyczące motywacji religijnej i prymatu motywacji imionami biblijnymi nad innymi imionami.

¹⁸ <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/14972> [dostęp: 27.03.2020].

¹⁹ <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/14972> [dostęp: 27.03.2020].

²⁰ <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/14972> [dostęp: 27.03.2020].

Źródło: Internetowy słownik nazwisk w Polsce

Wśród struktur nazwiskowych powstałych od skróconych podstaw imienia *Elżbieta* – obecnie już o zatartej semantyce – należą: *Biata, Biatek, Biatkowski, Biatoń, Bierkowski, Bieta, Bietczyc, Bietczyk, Bietka, Bietko, Bietkowski, Zbietka, Zbiejczik* (Rymut 1999: 179–180).

Źródłem popularności tego imienia w Polsce, w tym i w Krakowie, był fakt, iż nosiła je wspomniana postać biblijna, jednocześnie najbardziej znana święta o tym imieniu, św. Elżbieta. Obecnie św. Elżbieta jest patronką zakonu elżbietanek oraz położnych (Janicka-Krzywda 1993: 38). Co warto podkreślić, w Archidiecezji Krakowskiej znajdują się obrazy oraz rzeźby związane z tą postacią biblijną. Oto zgromadzone dane: feretron dwustronny z obrazami św. Elżbiety oraz św. Andrzeja (Parafia św. Mikołaja w Czulicach, gm. Kocmyrzów-Luborzyca)²¹, obraz Nawiedzenia św. Elżbiety z XVI w. (Parafia Trójcy Najświętszej i św. Wawrzyńca w Jordanowie)²², obraz św. Elżbiety z XVIII/XIX w.

²¹ „Struktura feretronu jest złożona, Święta Elżbieta ukazana w centrum kompozycji, stojąca w półpostaci z koszykiem kwiatów w prawej dłoni, lewą dłonią uchylająca połę płaszcza. Twarz owalna, z długim i wąskim nosem, mocno zarumienionymi policzkami; włosy długie, ciemnobrązowe, schowane pod welonem. Na głowie korona otwarta. Święta ubrana w czerwoną suknię z długimi rękawami oraz zielony płaszcz z białą podszewką spięty na piersi; na głowie biały welon, wokół niej złoty i kolisty nimb. Tło jednolite, szare. Po drugiej stronie obraz z wizerunkiem św. Andrzeja [...] W tle sumarycznie oddany krajobraz. Niebo ciemnoniebieskie, nad horyzontem z różową poświatą”, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/sw-elzbieta-oraz-sw-andrzej> [dostęp: 28.02.2020].

²² Obraz przedstawiający Nawiedzenie św. Elżbiety został ufundowany przez Elżbietę Ligęzę z Jordanów około 1580 roku. Prawdopodobnie stanowił pierwotnie środkową część dawnego tryptyku. Po wybudowaniu nowej świątyni (1912) dzieło zostało schowane na strychu, gdzie znaj-

(Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Brodach, gm. Kalwaria Zebrzydowska)²³, rzeźba św. Elżbiety z XVIII w. (Parafia św. Piotra i św. Pawła, dekanat: Niedzica; Łapsze Niżne)²⁴.

Powszechnie znaną świętą o tym imieniu jest także Elżbieta z Turynii, zwana Węgierską²⁵. W miejscowości Trybsz (gmina Łapsze Niżne) znajduje się Kościół pod wezwaniem św. Elżbiety Węgierskiej²⁶, powstały w 1567 r.²⁷

Jak wykazała analiza, imię *Elżbieta* na trwale zaistniało w krakowskiej tradycji historycznej. Wśród nosicielek imienia *Elżbieta* znajdują się potomkinie rodów panujących, które prowadziły działalność fundatorską. Michał Rożek wspomina tu o Elżbiecie Łokietkównie (1305–1380), żonie króla węgierskiego Karola Roberta, babce królowej Jadwigi, oraz Elżbiecie Rakuszance Habsburżance (1436–1505), córce Albrechta II i Elżbiety Luksemburskiej, zwanej „matką Jagiellonów”. Jak podaje badacz,

W klasztorze Panien Klarysek przechowuje się dwie gotyckie figurki z jasełek, które najpewniej pochodzą z daru królowej **Elżbiety Łokietkówny**, siostry Kazimierza Wielkiego (Rożek 1997: 40).

W roku 1504 królowa **Elżbieta Habsburżanka** wraz z synami ufundowała wspomniały relikwiarz na czaszkę św. Stanisława, wykonany ze złota przez wybitnego złotnika Marcina Marcińca, ofiarowany katedrze wawelskiej. Na bokach relikwiarza artysta przedstawił sceny z życia św. Stanisława (tamże: 58).

Nawę południową [królewskiej katedry] od zachodu zamyka kaplica Świętokrzyska, wzniesiona w drugiej połowie XV w. przez króla Kazimierza Jagiellończyka i jego żonę

dowała się aż do końca pierwszej wojny światowej. Dopiero w latach dwudziestych XX wieku zawieszono je w prezbiterium, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/nawiedzenie-sw-elzbiety-2> [dostęp: 28.02.2020].

²³ „Obraz św. Elżbiety z przełomu XVIII i XIX wieku należy do cyklu wizerunków przedstawiających rodzinę Najświętszej Marii Panny oraz kilka postaci ze Starego Testamentu, będących prefiguracją Chrystusa, tj. Jakuba, Dawida i Abrahama. [...] Obraz w kształcie stojącego owalu, przedstawiający św. Elżbietę, ukazaną do wysokości kolan, zwróconą trzy czwarte w prawo, która prawą ręką opiera się o występ skalny, a lewą dłonią podtrzymuje brzeg płaszcza. Twarz o wyraźnych rysach, migdałowych oczach i spiczastym nosie. Włosy ciemnobrązowe, schowane pod białą chustką, której jeden koniec sphywa nad jej lewym ramieniem. Ubrana jest w białą suknię oraz niebieski płaszcz. Na występie skalnym leży czerwona księga”, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/sw-elzbieta-1> [dostęp: 28.02.2020].

²⁴ <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/sw-elzbieta-2> [dostęp: 18.03.2020].

²⁵ Inne święte o tym imieniu: E. z Schönau, E. Portugalska, E. Seton, E. Chong Chonye, E. Renzi, E. Vendramini, E. Trin, E. od Trójcy Przenajświętszej.

²⁶ Elżbieta Węgierska (1207–1231) „jest patronką III zakonu franciszkańskiego (tercjarzy) Niemiec i Węgier; jej atrybuty to: chleb i pieniądze, które według legendy zamieniły się w róże, gdy je niosła ubogim; krzyż płomienny nad głową; różaniec; róże w fartuchu” (Janicka-Krzywdą 1993: 38).

²⁷ „Jest to budowla wzniesiona w konstrukcji zrębowej, ściany pokryte są gontem i wzmocnione lisciami. Podczas prac remontowych w 1924 r. rozebrano izbicową wieżę i zakrystię. Wewnątrz na ścianach i stropach znajduje się późnobarokowa polichromia z 1647 r. przedstawiająca wyobrażenia świętych. Na uwagę zasługuje scena Wniebowzięcia i Koronacji Matki Boskiej na stropie prezbiterium, namalowana na tle Panoramy Tatr. Z dawnego wyposażenia zachowało się niewiele zabytków, większość została przeniesiona do nowego, murowanego kościoła parafialnego”, <http://www.drewniana.malopolska.pl/?page=obiekty&id=204> [dostęp: 18.03.2020].

Elżbietę Habsburżankę. Sklepienie i ściany wypełniają malowidła ruskie, dzieło malarzy pskowskich (tamże: 233).

Warto wspomnieć tu również o królowej Elżbiecie Granowskiej (1372–1420)²⁸ – trzeciej żonie Władysława Jagiełły, która za życia czyniła darowizny na rzecz Akademii Krakowskiej. Krzysztof Stopka zaznacza:

Uniwersytet nie zapomniał także o pierwszej żonie władcy, Jadwidze Andegaweńskiej, którą uważał za współfundatorkę [...]. Z pomocą uczelni śpieszyły także trzy kolejne małżonki monarsze: Anna Cylejska, **Elżbieta Granowska**, Zofia Holszańska²⁹.

Grupę tę zamyka znana fundatorka Elżbieta z Meyendorffów Hutten-Czapska (1833–1916), której Kraków zawdzięcza powstanie muzeum numizmatycznego imienia hr. Emeryka Hutten-Czapskiego w 1901 roku³⁰.

Wśród krakowskich artystek – nosicielek imienia *Elżbieta* warto wymienić poetkę Elżbietę Drużbacką (1695–1765)³¹ czy Elżbietę Tarnowską (zw. Etusią) (1875–1955), córkę Stanisława Tarnowskiego – tłumaczkę wielu książek z języka węgierskiego. Obecnie grono to poszerza fotografka Elżbieta Lemppe, która w swych *Portretach literackich* uwieczniła portrety ludzi kultury, w szczególności pisarzy – noblistów i największych autorów Europy Środkowo-Wschodniej; są to między innymi Wisława Szymborska, Sławomir Mrożek czy ks. Józef Tischner³². Warto wspomnieć również o Elżbiecie Pendereckiej – krakowskiej działaczce kulturalnej, inicjatorce wydarzeń muzycznych, członkini władz międzynarodowych fundacji muzycznych³³.

Kraków upamiętnił dwie z wymienionych osób, nadając nazwy ulicom. Są to: ulice Elżbiety Drużbackiej oraz Elżbiety Łokietkówny³⁴.

²⁸ <https://historia.org.pl/2019/12/13/elzbieta-granowska-trzecia-zona-jagielly-byla-ko-bieta-z-przeszloscia/> [dostęp: 20.03.2020].

²⁹ K. Stopka, *Fundatorzy, mecenas i nadania dla Uniwersytetu Krakowskiego w okresie staropolskim*, [w:] *Piękno darowane. Dzieła ofiarowane Uniwersytetowi Jagiellońskiemu w zbiorach Collegium Maius. Katalog wystawy zorganizowanej w Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniach 7 maja – 6 sierpnia 2014 roku z okazji jubileuszu 650-lecia uczelni* – wersja elektroniczna, <https://dokumen.tips/documents/k-stopka-fundatorzy-mecenas-i-nadania-dla-universyte-tu-krakowskiego-w-okresie.html> [dostęp: 20.03.2020].

³⁰ „Miasto otrzymało wówczas budynek muzealny wraz z wyposażeniem i zabytkami pod warunkiem, że zbiory te będą nosiły po wieczne czasy nazwę Muzeum imienia hr. Emeryka Hutten-Czapskiego”, <https://kobieta.onet.pl/elzbieta-z-meyendorffow-hutten-czapska-charakterna-dama-swiatea-monet/fc3pww> [dostęp: 20.03.2020].

³¹ Jak podaje T. Rittel, Elżbieta Drużbacka, której twórczość przypada na pierwszą połowę XVIII wieku, zwana była przez współczesnych „Sapho polską”, „Muzą sarmacką” czy „Celebrissima Poloniae Poetria” (Rittel 2007: 7).

³² <https://www.villa.org.pl/villa/aktualnosci-post/portrety-literackie-elzbiety-lempp/> [dostęp: 20.03.2020].

³³ <https://web.archive.org/web/20160829014314/http://www.beethoven.org.pl/pl/stowarzyszenie/elzbieta-penderecka> [dostęp: 20.03.2020].

³⁴ https://www.malopolskie.kas.gov.pl/documents/3552230/4330444/zasieg_terytoryalny [dostęp: 27.03.2020].

Przedstawiony pokrótce zarys funkcjonowania imienia *Elżbieta* na tle faktów językowo-kulturowych pokazuje jego trwałość i ciągłość funkcjonowania w sferze onimicznej. Odsłania także różnorakie związki z duchową i materialną rzeczywistością kulturową Krakowa i okolic.

Bibliografia

- Bocian M., 1995, *Leksykon postaci biblijnych: ich dalsze losy w judaizmie, chrześcijaństwie, islamie oraz w literaturze, muzyce i sztukach plastycznych*, Kraków.
- Borkowska M., 2005, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. II: *Polska Centralna i Południowa*, Warszawa.
- Fros H., Sowa F., 2005, *Księga imion i świętych*, t. II, Kraków.
- Grzenia J., 2006, *Słownik imion*, Warszawa.
- Horyń E., Zmuda E., 2018, Andrzej w perspektywie (nie tylko) językowej, [w:] *Przeszłość w języku zamknięta. In memoriam Andrae Bańkowski*, red. U. Wójcik, V. Jaros, Częstochowa, s. 273–288.
- Internetowy słownik nazwisk w Polsce*, <https://nazwiska.ijp.pan.pl/>
- Janicka-Krzywda U., 1993, *Patron – atrybut – symbol*, Poznań.
- Malec M., 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.
- Malec M., 2001, *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków.
- Panuś K., 2007, *Święta Elżbieta*, Kraków.
- Rittel T., 2007, *Elżbieta Drużbacka. Język i tekst. Studium lingwistyczne*, Kraków.
- Rożek M., 1997, *Kraków. Przewodnik historyczny*, Wrocław.
- Rudnicka-Fira E., 2013, *Imiennictwo krakowian od XVI do XVIII wieku na tle historii i kultury*, Kraków.
- Rymut K., 1993, *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. III, Kraków.
- Rymut K., 1995, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków.
- Rumut K., 1999, *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*, t. I, Kraków.
- Skulina T., 1986/1987, *Najczęstsze chrześcijańskie imiona kobiet w XIV i XV wieku*, „Poznańskie Studia Polonistyczne” XIV/XV, s. 251–258.
- Skulina T., 1988, *Imiona kobiet w Wielkopolsce XVII i XVIII wieku*, „Slavia Occidentalis” XLV, s. 45–60.
- Sochacka S., 2001, *Uwarunkowania kulturowo-religijne nadawania imion w zgromadzeniach zakonnych (na przykładzie Śląska)*, „Studia Śląskie” LX, s. 113–128.
- Sochacka S., 2003, *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych*, [w:] *Metodologia badań onomastycznych*, red. M. Biolik, Olsztyn, s. 245–254.
- Zmuda E., 2015a, *Maria jako imię zakonne*, „Onomastica” LIX, s. 137–151.
- Zmuda E., 2015b, *Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości*, [w:] *Język tożsamości*, red. G. Cyran, E. Skorupska-Raczyńska, Gorzów Wielkopolski, s. 209–222.
- Zmuda E., 2016, *Badania nad imionami zakonnymi*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica” XI, s. 152–159.
- Zmuda E., 2019, *Imiona zakonne karmelitanek bosych (od XVII do pierwszej połowy XX wieku)*, Kraków.

Elizabeth* at Wawel. The function of the name in anthroponymy and culture of Cracow*Abstract**

The paper synthetically describes explanations of the etymology of name *Elizabeth* existing in linguistic studies. It also introduces the functioning of this name in anthroponymy – as a secular and religious name, a basis for creating surnames. It also presents its presence in spiritual and material culture of Cracow.